

Recipročnost

»Vlada naj od novih slovenskih in hrvaških oblasti zahteva večje zavze-
manje za koristi italijanske manjšine,
živeče v obeh republikah. Gre pred-
vsem za homogeno ravnanje z našo
italijansko etnično skupnostjo brez
kakršnekoli diskriminacije. S tem v
skladu je treba primerno obravnavati
vprašanje odobritve zaščitnega zakona
za etnično manjšino slovenskega
jezika, živečo na nekaterih območjih
Furlanije Julijske krajine«.

Tako beremo v sklepnem delu pisma,
ki ga je predsednik deželne od-
bora Furlanije Julijske krajine Turello
naslovil pred dnevi na predsednika
osrednje vlade Ciampija.

Kar pade vsakomur brž v oči, je
dejstvo, da predsednik deželne vlade
obravnavava problem zaščitnega zakona
za pripadnike slovenske manjšine v
Italiji, se pravi za polnopravne itali-
janske državljane (četudi drugačnega
jezika), vzporedno z vprašanjem sta-
tusa italijanske manjšine v Sloveniji
in na Hrvaškem, to je z vprašanjem
ravni zaščite, ki naj jo uživajo sloven-
ski oziroma hrvaški državljani itali-
janskega jezika.

Čeprav se velika večina tukajšnjih
italijanskih politikov in tudi oblastni-
kov na vse načine izogiba rabi besede
recipročnost, ugotavljamo, da se to
načelo pojavlja tudi v prvem uradnem
dokumentu, ki ga na novega predsed-
nika rimske vlade naslavja predsednik
deželne vlade Furlanije Julijske
krajine. Priznati moramo, da nas to
prav nič ne moti, kot po našem nika-
kor ne moti nobenega pripadnika slo-
venske manjšine v Italiji.

Zakaj? Predvsem zato, ker je no-
va republika Slovenija, kot je pred
kratkim upravičeno opozoril sloven-
ski zunanji minister Peterle — v po-
gledu ravnanja z italijansko in mad-
žarsko narodno manjšino lahko za
zgod. Pravice narodnih manjšin so
med drugim zelo natančno opredelje-
ne v slovenski temeljni državni listini,
to je v **ustavi**, ki manjšinski pro-
blematiki posveča svoj najdaljši člen.

Medtem ko se Slovenci v Trstu in
tudi drugod po deželi n. pr. na po-
dročju toponomastike zaman zavzema-
mo, da bi se spoštovale pravice, ki so
nam bile zagotovljene z mednarodni-
mi pogodbami (Londonski memoran-
dum, Osimski sporazum), se vsak na-
vaden popotnik lahko na lastne oči
prepriča, da vlada v tem pogledu v so-
sedni Istri popolna in dosledna dvo-
jezičnost. Pripadniki italijanske manj-
šine v Sloveniji pa postopno postaja-

Drago Legiša

Pogovor s prof. Ivanom Peterlinom, prvim na listi Ssk za pokrajinske volitve

»Z glasovi podprimo našo identiteto«

Kandidat za predsednika tržaške pokrajine, kot se po novem ime-
nujejo nekdanji nosilci liste, je prof. Ivan Peterlin, znan in priljubljen
med našimi športniki in zavzet javni delavec. Na listi Slovenske skup-
nosti je bil izvoljen že na prejšnjih pokrajinskih volitvah kot »neodvi-
sen«, vendar je le malo časa zasedal mesto svetovalca, ker je bilo po-
krajinskemu svetu usojeno le kratko življenje. Prof. Peterlinu smo po-
stavili nekaj vprašanj v zvezi z bližnjimi volitvami in težavnim polo-
žajem, v katerem se nahaja naša manjšina.

**Profesor Peterlin: kakšne mož-
nosti imajo kandidati na listi Slo-
venske skupnosti in kolikšne so
možnosti za uspeh slovenskih
kandidatov na drugih političnih
kartelih?**

Odgovor na to vprašanje se mi zdi
zelo težak, predvsem pa zelo tvegan.
Nobena skrivnost ni, da so se ljudje
— torej volilci — pošteno naveličali
neiskrenosti, nenačelnosti in iracio-
nalnega mešetarstva italijanskega po-
litičnega razreda. Tudi naš človek ži-
vi sredi tega kaosa in tudi sam se ču-
ti prizadetega in, do neke mere, tudi
izdanega. Če bo tokrat znal zbrati v
sebi toliko zrelosti, da se bo, mimo raz-
noraznega bombardiranja od vseh
strani, znal opredeliti za svoje slo-
venstvo, potem nimam dvomov, da bo

Prof. Ivan Peterlin

slovenski kandidat uspel. Stranka slo-
venske skupnosti je v tem oziru, tako
glede svojega programa kot tudi s svo-
jimi seznanji kandidatov, ki so vsi Slo-
venci, garancija. Glede drugih list
je pa vprašanje, koliko realnega pro-
gramskega prostora je odmerjenega
slovenski problematiki in koliko je
sploh načelnosti v strankarskih izbi-
rah v tem smislu. To analizo seveda
prepuščam volilcem in samo od njih
bo odvisno, kakšno bo slovensko pred-
stavništvo v novoizvoljenih političnih
forumih.

**Na zadnjih volitvah ste nasto-
pili z etiketo »neodvisen«. Kaj pa
tokrat?**

Poglejte: na prejšnjih volitvah sem
nastopal s predznakom »neodvisen«,
ker sem želel poudariti dejstvo, da sem
človek, ki se s politiko (v strankar-
skem smislu besede) ne ukvarjam. Ko
so me prosili, da bi na volitvah na-
stopil kot kandidat, sem to vlogo spre-
jel, vendar sem hotel poudariti dej-
stvo, da imajo volilci pred sabo neko-
ga, ki ni direktno zapopaden v stran-

(hj) ■■■► 2

Sloveniji na pot v Evropo

Pred kratkim je mlada sloven-
ska država doživela pomemben
dogodek. Sprejeta je namreč bila
v prvi in najstarejši evropski
politični organizem, to je v Ev-
ropski svet. Parlamentarna skup-
ščina te ustanove, ki šteje danes
nač dve deset države — članic, je so-
glasno sprejela medse republiko
Slovenijo. Tako sedaj v Strasbur-
gu že plapolata tudi slovenska za-
stava, ki jo je ob dviganju po-
zdravila slovenska himna Zdrav-
ljica. S tem je Slovenija opravila
prvi izpit za vstop v širši okvir
evropskih organizmov oz. v proces
evropske politične integraci-
je.

Evropski svet je namreč prva
uradna meddržavna ustanova v
zahodni Evropi, ki je nastala že
v prvem desetletju ob koncu dru-
ge svetovne vojne. Ta združuje
celo vrsto držav, od velikih, kot
so Francija ali Velika Britanija,
do malih kot npr. Ciper, Malta,
pa spet od skandinavskega severa
do sredozemskega juga. Zad-
nje so pristopile Poljska, Mad-

žarska in Češkoslovaška (sled-
njo morajo sedaj ponovno spre-
jemati kot Češko oz. Slovaško).
Od držav nekdanje Jugoslavije
pa je Slovenija pravzaprav prva,
kar pomeni veliko priznanje za
njen demokratični razvoj in ug-
led. Hrvatska še ni sprejeta, saj
so še razni zadržki, ki to ovira-
jo. Skupno s Slovenijo sta bili
sprejeti tudi Litva in Estonija.

Kaj pravzaprav pomeni član-
stvo v taki mednarodni organiza-
ciji? Če bi hoteli lapidarno od-
govoriti, bi lahko rekli veliko
in obenem malo. Veliko, ker gre
za enakovredno članstvo z drugi-
mi demokratičnimi državami sta-
re celine, ki že vsa povojna le-
ta iščejo skupen jezik za ovred-
notenje splošno človeških idea-
lov in njih uveljavitev. Gre torej
predvsem za neko moralno pri-
znanje državi, ki s tem stopa na
pot moderne Evrope. Malo pa,
ker Evropski svet nima kake ve-
čje politične teže in vloge, ne
more se meriti z obrambno Za-
hodno evropsko zvezo (UEO) ali

s politično Evropsko gospodar-
sko skupnostjo (EGS) dvanajste-
rice, ki ima poleg vlade (komi-
sije) še neposredno izvoljen ev-
ropski parlament. Parlamentarno
skupščino Evropskega sveta pa
sestavljajo od posameznih držav-
nih parlamentov izvoljeni pred-
stavniki.

Zamejski Slovenci toplo po-
zdravljamo vstop Slovenije v Ev-
ropski svet. Še posebej, ker tudi
sami že leta sodelujemo pri grad-
nji nove Evrope in tudi pri volit-
vah v evropski parlament (pri-
hodnje bodo drugo leto). Četudi
nam do sedaj še ni uspelo pos-
lati slovenskega manjšinskega
predstavnik v Strasburg oz. v
Bruselj, pa smo že tako ali dru-
gače prav na teh mestih iznesli
svoj glas in tudi slovensko besedo
kot prvi Slovenci sploh! Zato
smo prepričani, da je sedanji
vstop slovenske republike v ta
evropski organizem lahko glasnik
in znanilec novih časov za vse
Slovence — v matični domo-
vini in v zamejstvu! a.b.

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 20. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obtoženci 2. tržaškega procesa; 10.00 Poročila; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.00 Moja srečanja z ljudmi v stiski. Pripravil Janko Bohak; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Naša pesem 92; 18.00 Četrtekova srečanja: »Vaš Pepi in papači«, prof. Kosovel piše iz zapora.

■ PETEK, 21. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Okno na Arbat. Pripravila Martina Kafol; 9.00 Literarni utrinek. Napisal Jakob Renko; 10.00 Poročila; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.00 Alpe-Jadran; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Iz preteklosti v sedanost. Pripravila Vlado Klemše; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Barvna šahovnica«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ SOBOTA, 22. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Bujanje himalajskih hudournikov; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert v gledališču Miela v Trstu; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.00 Ta rozajanski glas — Oddaja iz Rezije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Ciril Zlobec: »Italijanska srečanja slovenskega pesnika«; 16.00 Šaljivo — resno; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Mala scena: »Ob srebrni reki«. Izbor izseljeniške proze (Zora Tavčar).

■ NEDELJA, 23. maja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder. Zlata Jurin: »V rekordnem času okoli sveta«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mala scena: »Ob srebrni reki«. Izbor izseljeniške proze (Zora Tavčar); 15.30 Krajevne stvarnosti; 17.00 Sport in glasba.

■ PONEDELJEK, 24. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Jugoslavija po letu 1945; 8.55 15 minut z...; 9.10 »Ljubi... ne ljubi«. Piše Mima Kapelj; 10.00 Poročila; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.00 Kamen in sonce (egiptovski dnevnik); 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Glasbene pravljice; 15.10 Nikoli ni prepozno za učenje; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 25. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zvočna ropotarnica, glasovi in zanimivosti iz radijskega arhiva; 10.00 Poročila; 11.30 Rado Murnik: »Vesele iz mojega dnevnika«; 12.00 Nepoznani planet Zemlja; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Ljubljanski madrigalisti; vodi Matjaž Štek; 18.00 Aleksij Pregarc: »Črni galebi«.

■ SREDA, 26. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila; 11.30 Rado Murnik: »Vesele iz mojega dnevnika«; 12.00 Male skrbi — veliko veselje; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

»Z glasovi podprimo našo identiteto«

◀■■■ ■
karskih strukturah, da sem pač eden iz »baze«.

Moram poudariti, da sem bil zelo počaščen in zadovoljen, ko me je vodstvo stranke ponovno zaprosilo, da bi tudi na teh volitvah nastopal kot kandidat, celo kot nosilec liste! Po daljšem oklevanju sem kandidaturu sprejel, tokrat brez »predznaka«, saj smatram, da me ljudje dobro poznajo in vedo, kako razmišljam: pri srcu mi je samo osnovno načelo strankinega programa, to pa je brezkompromisni boj za naše preživetje.

V resnici je danes naša politična prisotnost v velikem dvomu: se po vašem ljudje zavedajo te velike nevarnosti?

Prepričan sem, da se! Ob vsaki preteči nevarnosti je naš človek vedno znal pokazati zobe in vedno je znal pokazati veliko zmožnost racionalnega razmišljanja. Nimam dvomov, da bodo tokrat Slovenci ovrgli ideološka prepričanja in se zavzeli za drugo blaginjo, to je za slovenstvo. Ne morem verjeti, da bi naš človek dopustil, da ga tržaški iredentizem pomendra in definitivno spravi v geto.

Čeprav za kratek čas (kaj kmalu je nastopila komisarska uprava) ste si že nadeli obleko pokrajinskega svetovalca. Na katere težave ste naleteli in, ali se vam zdi, da lahko slovenski predstavnik sploh kaj doseže?

Moja prva izkušnja, pa čeprav kratka, je bila izredno intenzivna, bogata, vendar po svoje travmatična. Soočati sem se moral s svetom, ki mi je bil tuj, ki je prežet z neiskrenostjo kjer je človeško dostojanstvo bolj prostorskega pomena. To je svet, kjer moraš veliko govoriti in paziti, da bolj malo poveš. To je svet svojevrstnih človeških dinamik, kjer se spletajo dokaj čudna oportunistična prijateljstva.

Z novo zakonodajo je, s tega vidika, marsikaj odpravljeno. Glede drugega dela vprašanja, pa mislim to-le: noben italijanski politik, pa naj bo

Recipročnost

◀■■■ ■
jo z demokratično in pluralistično politično ureditvijo povsem enakopraven dejavnik tudi na gospodarskem in družbenem področju, kar Slovenci v Italiji iskreno in brez pridržkov samo pozdravljamo in podpiramo.

Še nekaj bi pristavili: kot smo pisali v prejšnji številki, so misovci prelepili slovenski krajevni napis pred vhodom v Devin, konec prejšnjega tedna pa se je njihov tržaški proak »proslavil« z izzivalno akcijo v Piranu, kjer je trosil letake izrazito iredentistične vsebine. V obeh primerih policija, vsaj kolikor nam je znano, ni ničesar ukrenila, četudi je šlo za očitna kazniva dejanja. Recipročnost tudi v tem?

prežet še s tako veliko in iskreno demokracičnostjo, ne more nadomestiti slovenskega predstavnika v kakršnekoli izvoljenem političnem telesu. Nekaj je biti Slovenec, slovensko čutiti, usmerjati svoje energije izključno v delo za slovenske interese in nekaj povsem drugega je biti Italijan, pa čeprav prijateljsko razpoložen in odprt do slovenske problematike. Že sama prisotnost slovenskega predstavnika pomeni stalno opozarjanje, da na teh tleh živimo tudi mi!

Kaj bi ob tej priložnosti želeli reči svojim volilcem in mogoče tudi tistim, ki niso doslej še nikoli glasovali za Slovensko skupnost?

Vsem — tako enim kot drugim — bi rad veliko povedal, pa mi prostorska stiska ne dopušča, da bi se lahko v tem oziru besedno razigral. Svojo misel bom zato skušal strniti v nekaj stavkov.

Prag gotovo je nastopil trenutek, ko Slovenci ne moremo več skrivati glave nojevsko v pesek: svojo usodo imamo sami v rokah. Glasujemo strnjeno, ideološko neopredeljeno, glasujemo predvsem SLOVENSKO. Naj postane Slovenska skupnost s svojimi izvoljenimi predstavniki trdna opora našemu slovenstvu in barikada pred nacionalističnimi pretenzijami tržaške desnice, ki se nevarno širi in oplaja tudi tiste politične sile, ki so nam bile še do nedavnega, očitno zgolj navidezno, prijateljsko naklonjene.

Odprimo oči in z glasom podprimo našo slovensko identiteto!

Slovenska skupnost je izrazila zadovoljstvo nad sprejemom Slovenije v Svet Evrope. V njenem imenu je deželni tajnik Ivo Jevnikar v pismu zunanjemu ministru Lojzetu Peterletu zapisal, da čestita tako njemu kot »vsem Slovincem dobre volje«. Čeprav so se slišale še kake pripombe kakega italijanskega predstavnika na račun manjšinske politike v Sloveniji, je še zapisano v omenjenem pismu, je soglasna odobritev predloga o vstopu Slovenije zanj zadostno spričevalo o spoštovanju človekovih pravic, obenem pa odgovor na kritike, ki prihajajo z »neprave prižnice«, kot bi lahko rekli z italijanskim pregovorom.

Zdaj, ko ima Slovenija enakopraven glas v tako pomembni evropski zvezi, si želimo še novih korakov za zavarovanje temeljnih interesov slovenske manjšine, pravi nadalje Slovenska skupnost v pismu ministru Peterletu. Pri tem posebej poudarja pomen zajemčnega zastopstva manjšine v vseh voljenih predstavniških telesih.

Manjšinska problematika le bežno omenjena

Ministrski predsednik Ciampi je v odgovoru na posege o zaposnici novi vladi v senatu končno le omenil manjšinsko problematiko. To pa je storil dokaj medlo in neobvezujoče, meni deželno tajništvo Slovenske skupnosti. Odzval se je na posege poslancev in senatorjev manjšinskih strank Union Valdôtaine in Südtiroler Volkspartei Caverija, Dujanya, Ebnerja in Ferrarija. Vsi štirje so z velikim občutkom za solidarnost med manjšinami, ki izvira tudi iz dolgoletnega sodelovanja s Slovensko skupnostjo, izrecno omenili tudi našo problematiko: zaščitni zakon, na katerega čakamo, in zahtevo po zjamčenem zastopstvu v predstavniških telesih spričo reform, ki ogrožajo zastopstvo manjšin in še zlasti Slovenske skupnosti v našem deželnem svetu.

Deželni tajnik Ssk Ivo Jevnikar se je omenjenim parlamentarcem toplo zahvalil, obenem pa izrazil začudenje, ker nihče izmed številnih govornikov vseh državnih strank ni imel za potrebno, da bi se dotaknil vprašanja slovenske in ostalih manjšin. To velja za vladne stranke, za opozicijo in za tiste, ki so tokrat »obviseli« nekje na sredi.

Ker pa je Ciampi obljubil, da se bo razprava o posameznih vprašanih nadaljevala še v komisijah, je Slovenska skupnost naslovila posebni spomenici še na ministra za institucionalne reforme Elio in na zunanjega ministra Andreatto. Obama je poslala v vednost spomenico o zaščitnem zakonu in volilnih reformah, ki jo je Ssk dostavila Ciampiju 30. aprila. Andreatto pa je slovenska stranka spomnila še na neizpolnjeno obvezo ministra Colomba, ki je 24. novembra obljubil sprejem tudi slovenske stranke v sklopu priprav na pogajanja s Slovenijo, medtem ko so njegovi pogajalci 25. marca obljubili slovenskim sogovornikom, da bodo sprejeli skupno slovensko zastopstvo. Obe obljubi sta še neizpolnjeni.

* * *

Zahvala ministra Paladina

Novi minister za stike z Evropsko skupnostjo in za deželna vprašanja, Tržačan prof. Livio Paladin se je z brzojavko zahvalil deželnemu tajniku Slovenske skupnosti Ivu Jevnikarju za prijazna voščila ob nastopu odgovorne službe.

Skupno s četitkami je Ssk naslovila na ministra prošnjo, da bi se zavzel za pravičen zaščitni zakon in za volilno reformo, ki naj upošteva upravičeno zahtevo po zjamčenem zastopstvu manjšin.

Sloveniji se obetajo vroči politični meseci

Slovenija je z lanskoletnimi političnimi volitvami končno dobila parlament, ki ga lahko primerjamo s parlamentarnimi institucijami v razvitih evropskih državah, tudi tistih, ki imajo na tem področju dolgoletno izkušnjo in tradicijo. Slovenska ustava sicer dosledno ločuje zakonodajno, izvršno in sodno oblast, problem pa je v tem, da še niso v celoti izdelani izvedbeni zakoni, skladno z ustavnimi principi, kar nemalokrat povzroča zmedo in nespornost.

Aktualno postaja tudi vprašanje lokalne samouprave, saj zakonski osnutek predvideva namesto dosedanjih šestdesetih več kot 200 ozemeljsko manjših občin v skladu z normativi in smernicami Evropske skupnosti. Zlasti iz obrobni predelov Slovenije pa prihajajo kritike na račun tistega ustavnega člena, ki govori o tem, da se posamične občine lahko združujejo v večje teritorialne skupnosti, vendar ni natančno določeno, na kakšen način bo prišlo do teh skupnosti in kakšne bodo njihove pristojnosti. Kot že rečeno, bodo na novo nastale slovenske občine manjše po obsegu v primerjavi z današnjimi, prav zaradi tega pa je slišati odločne zahteve, da je potrebno ustanoviti tudi samoupravno vodene lokalne skupnosti, ki naj bi bile vmesni člen med občinami in državo. Gre pravzaprav za oživitvev ozemeljsko in tudi gospodarsko zakroženih pokrajin oz. okrajev, ki so tudi v povojni Sloveniji že obstajali, vendar so bili pred več kot četrto stoletja ukinjeni, ko so nastale tim. komune v skladu s Kardelejevo koncepcijo lokalne samouprave. V posamičnih vaseh in mestih so bile ustanovljene krajevne skupnosti, a se je njihova učinkovitost zlasti v zadnjem obdobju zelo zmanjšala, saj te skupnosti nimajo lastnih finančnih virov in tudi njihove pristojnosti so zelo majhne. Nova zakonodaja o lokalni samoupravi bo mogoče sprejeta še to leto, tako da drugo leto lahko pričakujemo volitve v občinske svete.

Naslednja vroča tema, o kateri je govor zlasti v političnih in časnikarskih krogih, je problem privatizacije oz. lastninjenja dosedanjega družbenega premoženja. Dejstvo je, da je lanskoletni zakon o privatizaciji bil sprejet prepozno, saj so se vodilni gospodarski krogi pridno posluževali še veljavni članov zakona o privatizaciji iz časa Markovičeve vlade v Beogradu. Ta način lastninjenja je potekal v grobem takole: vodilni v prvotnih družbenih podjetjih so le-te razdelili na več manjših delniških družb, ki so delovale vzpo-

redno ob matičnih podjetjih in celo z enakimi posli. Nekdanja družbena podjetja so zaradi tega začela propadati, hkrati pa je njihov kapital pričel odtekati v nova manjša podjetja s prevladujočim zasebnim kapitalom. Teoretično so delnice v novih podjetjih lahko nakupovali vsi zaposleni, a glede na nesorazmerja v plačah so večino delnic lahko odkupili prav vodilni, saj si navadni delavci zaradi nizkih plač tega niso mogli privoščiti. Služba družbenega knjigovodstva, ki v Sloveniji izvaja finančne inšpekcije, napoveduje revizijo teh operacij tudi za nazaj, vendar je vprašanje, v kakšni meri bo v tem tudi uspela, saj je teh primerov toliko, da bo razčiščevanje terjalo precej časa.

Vsa ta vprašanja se na izrazit način odražajo v najnovejši aferi, ki je dobila ime HIT-VIS. Gre, kot je znano, za poslovanje novogoriškega podjetja HIT, ki se ukvarja predvsem z igralništvom, hotelskimi uslugami in turizmom. Glavnina delovanja sta zlasti igralnici v Novi Gorici in Tolminu, vodstvo HIT-a pa ne skriva, da namerava igralniški in zabaviški program še razširiti, in to ne le v Novi Gorici, marveč tudi drugod po Sloveniji in v tujini. Poslanec Slovenske ljudske stranke in tudi njen predsednik Marjan Podobnik je kljub zaupnosti dokumentov obvestil javnost o nepravilnostih oz. nezakonitostih v HIT-u, kar je povzročilo pravi potres v

slovenskem političnem življenju. Dosedanji šef VIS-a (Varnostno informativna služba) dr. Miha Brejc je namreč z zamudo predal 1500 strani dolg sveženj dokumentov komisiji državnega zbora, ki je odgovorna za nadzor varnostnih in informativnih služb. Še vedno namreč ni razčiščeno vprašanje, kakšni so bili v preteklosti, še v nekdanji Jugoslaviji, odnosi z nekdanjo službo državne varnosti, ki naj bi bila domnevno financirana od igralnic. Na drugi strani pa je pomembno dejstvo, da je naslednica nekdanje službe državne varnosti, tj. VIS (Varnostno informativna služba) že pred poldrugim letom pričela nadzorovati delovanje novogoriške igralnice in tako je nastal omenjeni 1500 strani obsegajoč dosje.

Parlamentarna komisija za nadzor VIS-a pospešeno nadaljuje z delom in vabi na zaslišanje različne osebe, ki so povezane s to afero, pri kateri gre v glavnem za moralno in zakonsko sporen način lastninjenja oz. privatizacije.

Celotna afera dokazuje, da je tudi v Sloveniji, podobno kot v Italiji, potrebna moralna obnova v političnih in gospodarskih krogih, kajti v nasprotnem primeru se zna zgoditi, da bodo politične odločitve preveč odvisne od interesov neformalnih skupin, ki razpolagajo s kapitalom in hkrati zavirajo proces lastninjenja na pravični osnovi.

Marko Vuk

Slovenska kultura se je predstavila na Dunaju

Založbi Styria iz Gradca in Mohorjeve družbe iz Celovca sta 29. aprila v dunajskem klubu Stephansplatz predstavili dve novosti, nemški izdaji proznih del Žarka Petana. Navzoči slovenski avtor je bral aforizme, igralec Johannes Pump pa odlomke iz Petanove spominske proze »Vergangenheit« (Preteklost) pa tudi iz »socialistične operete« Sijajno življenje Josipa B. Tita z zaključno sceno, v kateri smrt jugoslovanskega voditelja, ki ga muči skrb za lepo obleko za onostranstvo, odgovori, da tam ne potrebuje ne maršalske uniforme in ne fraka, ker mu je namenjena nevidnost brez občinstva. Dunajsko gledališče Akzent ima na sporedu tudi uprizoritev dvojezične Petanove burleske »Don Juan in Leporella«, ki je doživela premiero lanskega novembra v Mestnem gledališču ljubljanskem. Posebnost te igre o navideznem večnem ljubimcu je v tem, da don Juan nastopa v nemščini, njegova služabnica in ljubica Leporella pa v slovenščini. Dobro jo je upodobila Stanislava Bonisegna, medtem ko je onemogli don Juan Johannes Pump. Predstavo na

Dunaju so zaradi praznikov odložili na jesen.

V dvorani dunajskega Filmcasina pa se je 30. aprila začela štirinajst-dnevna retrospektiva filmske umetnosti iz nekdanje Jugoslavije. Pod nekoliko grotesknim naslovom »Slovo od Jugoslavije — Sence in luči plešajo smrt« so na ogled filmi iz vseh nekdanjih jugoslovanskih republik. Srbski črni val, kritični filmi iz Bosne, Makedonije, Hrvaške in drugod so že pred dobrim desetletjem opozarjali na nevarne razpoke v tedanji jugoslovanski družbi. Na dunajski retrospektivi bodo predstavili tudi slovenske filme »Ljubezben« režiserja Raika Ranfla, »Moj ata, socialistični kulak« Matjaža Klopčiča, »Rdeči boogie ali kaj ti je deklica?« Karpe Godina in »Ovni in mamuti« Filipa Robárja-Dobrína. Pregledi slovenskega filma skoraj istočasno potekajo v Gradcu in Celovcu, delno v Linzu in Innsbrucku. To je lep uspeh, saj je slovenski film iz različnih razlogov pa tudi zaradi predsodkov v Evropi malo znan.

Lev Detela

Pismo uredništvu

Vzroki naše nesloge

Vsepovsod se vrstijo politične okrogle mize, konference in debate. Iz tolikih izrečenih besed je mogoče razbrati čisto in jasno željo ljudi po enotnem slovenskem političnem nastopu in premostitvi ovir, ki preprečujejo, da bi ob tega prišlo. Vse drugo je samo premikanje zraka.

Kar sledi ni nič novega, samo kratka osvežitev spomina. Najprej moramo vedeti, zakaj nismo do zdaj bili enotni, zakaj nismo znali ali hoteli imeti močno narodno-obrambno stranko, kot jo imajo druge manjšine v Italiji in drugod po Evropi, šele potem nam bo vse drugo takoj jasno.

Iluzorno in naivno je iskati slovensko enotnost pri levih italijanskih strankah, ker prav tam izvira vsa naša razcepljenost. Italijanska levica se je namreč, v teku svoje razmeroma kratke zgodovine, že trikrat delila: prvič v začetku dvajsetih let, drugič v naših krajih leta 1948 in tretjič leta 1992, to se pravi prejšnje leto.

Slovenec, kot zvestim tradicionalnim volilcem levice, nesposobnim neke radikalne spremembe, je bil in je, v vsaki taki ločitvi, razkol zagotovljen. Italijanska levica tega ne dela nalašč, ločuje se zaradi svojih notranjih ideoloških in drugih razlogov, škoda za enotnost Slovencev pa ni nič manjša.

Slovinci v Italiji so volili levo najprej iz strahu pred iredentizmom, nato iz strahu pred fašizmom, ki je njegov dedič in zaradi svoje pripadnosti, na splošno govorjeno, revnejšemu sloju prebivalstva. Po vojni, po zmagi nad fašizmom, so volili še vedno levo, ne iz strahu, temveč zaradi grobe, a zelo učinkovite propagande KPI in še drugih levih strank, ki so hote enačile besedi nacionalizem in nacionalnost. Kot alternativo so zagovarjale in ponujale internacionalizem.

Med našimi preprostimi ljudmi, ki si s temi besednimi odtenci niso nikoli belili glave, je bil uspeh take propagande dosežen na relativno lahek način. Torej, glavni vzrok naše neenotnosti je nezvezgajanje ljudi v narodni zavesti.

Vsakič, ko se je levica cepila, so seveda nastajale nove stranke ali se je del starih strank prenavljalo. Nastajali so novi voditelji v vsedržavnem in krajevnem merilu in tudi novi voditelji slovenskih komponent teh strank. Rezultat tega je, da smo v današnjem času razdeljeni na štiri dele, kot prerezano jabolko.

Prav ti, zadnje omenjeni voditelji, so danes glavna ovira za združitev Slovencev v močno politično enoto. Branijo se združitve, kolikor morejo, ker jim nihče ne more jamčiti za enak položaj, ko bi jutri, znotraj slovenske manjšine, nastale čisto drugačne razmere. Ne gre tukaj za denar, saj so ti »leaderji« že vsi pri kruhu, problem predstavljata položaj in stol, na katerem sedijo. Človeka pač ne plačamo samo z denarjem.

Dokler bodo ti gospodje dobivali podporo v svojih osebnih ambicijah (kajti po padcu ideologije je ostala samo še osebna ambicija), z združitvijo z vrha, od zgoraj, ne bo nič.

Ostati morajo generali brez vojske, kot se temu reče. Šele tedaj bodo spoznali, da ljudje mislijo zares.

Aleksander Furlan

Dragocen ponatis »Zgodovine slovenskega naroda«

V Društvu slovenskih izobražencev so v ponedeljek, 17. maja, predstavili ponatis knjige. »Zgodovina slovenskega naroda«, ki je izšla na začetku tega stoletja od leta 1910 do 1939 in ki sta jo napisala Josip Gruden in Josip Mal, prvi po izobrazbi teolog, drugi pa zgodovinar. To pomembno in dragoceno delo je izdala celjska Mo-

Predstavitev publikacije o Zakonu o Krasu

V Bazovici je v nedeljo, 16. t.m., potekala predstavitev knjige o zakonu št. 16. iz leta 1992, znanega pod imenom zakon o Krasu. Delo so predstavili deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar, pokrajinski tajnik Martin Breclj ter strankina kandidata na bližnjih volitvah Alojz Debelis in Peter Močnik. Gre za zelo koristen priročnik, ki poleg zakona samega vsebuje tudi razne druge dokumente. Knjigo je izdal Krožek za socialna in družbena vprašanja Virgil Šček iz Trsta, sestavil pa jo je nekdanji poslanec Ssk v deželnem svetu Bojan Brezigar.

Predstavniki Slovenske skupnosti so na srečanju predvsem poudarili, da so deželni odbor, tržaška občina, Kraška gorska skupnost, center za znanstvene in tehnološke raziskave ter druge krajevne ustanove in slovenske organizacije podpisale sporazum o tako imenovanih protivrednostih, ki naj bi omogočile razvoj Krasa in zaščito naravnega okolja po gradnji ogromnega znanstvenega objekta — sinhrotrona. Jevnikar in Breclj sta tudi opozorila na zamude pri uresničitvi deželnega zakona, ki bi lahko dejansko povzročile izgubo milijarde in pol lir, to je zneska, ki naj bi bil nakazan za leto 1992.

Aretiran odbornik tržaške občine

Po nalogu milanskih preiskovalnih sodnikov so finančni stražniki v torek, 18. t.m., v Trstu aretirali občinskega odbornika Alessandra Perellija, še pred kratkim pokrajinskega tajnika socialistične stranke v Trstu. Odpeljali so ga na zaslišanje v Milan. Perelli je star 43 let in je sin generala italijanske vojske. Bil je tudi predsednik družbe Finporto; obtožen je, da je lani prejel večjo vsoto denarja od družbe, ki sodi v sklop holdinga FIAT. S tem denarjem naj bi financiral lansko volilno kampanjo za občinske volitve. Njegova aretacija je v mestu povzročila veliko senzacijo.

Ssk o odstopu odbornika Corigliana

Od sekcije Ssk iz občine Devin-Nabrežina smo prejeli naslednje tiskovno poročilo. (Ur.)

Odbornik devinsko-nabrežinske občine socialist Corigliano je odstopil, ker ni zadovoljen z delovanjem Caldijevega odbora.

Slovenska skupnost se še vedno čuti vezana na upravno-politični sporazum, ki ga je bila sklenila s KD in PSI, in izjavlja, da ne misli narediti nobenega političnega koraka do izteka bližnjih upravnih in deželnih volitev. Sicer pa je Ssk kot prva zahtevala politično razčiščenje in morebitno razširitev občinske večine na vse demokratične sile. To bi se bilo moralo zgoditi v samem občinskem svetu, kot to predvideva zakon 142, vendar tak postopek na žalost ni bil deležen iskrenega pristopa vseh občinskih svetovalcev. Nekateri so raje s predvolilnimi gestami zapustili »potaplajočo se barko« — s katero v resnici nihče ni popolnoma zadovoljen — in tako prepuščili vse odgovornosti bivšim kolegom in tovarišem.

* * *

TAR zavrnil priziv

Deželno upravno sodišče (TAR) je zavrnilo priziv proti razdelitvi volilnih okrožij v tržaški pokrajini, ki ga je v imenu tajnikov sekcij Slovenske skupnosti iz okoliških občin vložil odvetnik Peter Močnik. Če bi bil priziv sprejet, bi prišlo do odložitve volitev. Dr. Močnik je v prizivu opozoril, da je dekret vladnega komisarja Palamara iz leta 1951, ki velja še danes in ki omogoča, da je v tržaški občini izvoljenih kar 22 pokrajinskih svetovalcev, v okoliških občinah pa le 3, protiušten.

V drugih pokrajinah po vsej Italiji je razdelitev volilnih okrožij bistveno drugačna in pravičnejša. Palamarov dekret je nastal iz ideoloških razlogov v obdobju hladne vojne, danes pa je povsem neupravičen, je med drugim poudaril Peter Močnik. Sodišče pa je odločilo drugače in zavrnilo zahtevo, da bi suspendiralo veljavnost okrožnice nekdanjega vladnega komisarja Palamara.

Kandidati Ssk za pokrajinske volitve

TRST

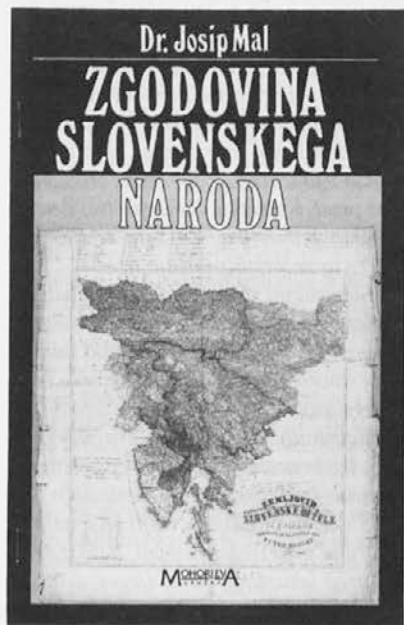
Ivan Peterlin
Zorko Harej
Jelka Daneu Cvelbar
Magda Jevnikar Zupančič
Antek Terčon
Marjana Oppelt
Tomaž Simčič
Marij Maver
Diomira Fabjan Bajc
Robert Petaros
Janko Ban
Dalka Sturman
Ana Batagelj Slobec

Sergij Petaros
Alojz Debelis
Josip Gerdol
Samo Kokorovec
Lučka Peterlin Susič
Bogdan Kralj
Rafko Dolhar
Peter Močnik
Alojz Tul
Maja Lapornik Pelikan
Danilo Šavron
Josip Pečenko

GORICA

Damijan Terpin
Matjaž Terčič
Stanko Prinčič
Ivan Vogrič
Aleš Figelj
Bernard Spazzapan
Matjaž Terčič
Andrej Bratuž
Marilka Koršič Čotar
Božidar Tabajc
Franka Žgavec
David Grinovero
Mirjam Dorni Hlede

Lucija De Lorenzo
Emil Visintin
Danila Milič Bagon
Bruna Visintin Zulian
Aleksij Sobani
Gabrijel Figelj
Jerica Koren Humar
Karel Mucci
Mirko Spazzapan
Marko Braini
Jurij Hlede

Naslovna stran »Zgodovine slovenskega naroda«

horjeva družba od 140-letnici svoje nastanka. Delo sta v DSI predstavila dr. France M. Dolinar in inž. Janez Jeromen, ravnatelj založbe.

Dr. Dolinar je povedal nekaj pomembnih podatkov o »Zgodovini slovenskega naroda« in njenih avtorjih. Knjiga obsega obdobje od starega veka pa vse do začetka našega stoletja. Od časa francoske revolucije dalje je našo zgodovino napisal Josip Mal, prejšnje obdobje pa je v celoti raziskal Gruden. Delo je izšlo v dveh knjigah in vsaka šteje več kot 1.000 strani. Spremno besedo sta k reprintu dela napisala Vasilij Melik in Bogo Grafenauer. Oba poudarjata pomen tega ponatisa. Melik je o knjigi napisal naslednje: »Dobro izbrana temeljna zasnova, poljudnost pripovedovanja, ki je že med izhajanjem vabila k branju, prijetna obsežnost, široko prikazovanje vsakdanjega življenja in njegovih raznoterih strani, mnogoštevilne malenkosti in drobni dogodki, ki živo približujejo čas in razmere, vse to in še kaj drugega je vzrok, da ohranja Grudnova in Malova Zgodovina slovenskega naroda kljub zobu časa očarljivo svežost in vabljivost...«

Ob koncu je spregovoril tudi ravnatelj celjske MD Jeromen, ki je predvsem dejal, da je knjiga vzbudila veliko zanimanje med bralci in da je kmalu po izidu že skoraj pošla.

Slovenska skupnost je 10. maja na svojem Tržaškem sedežu v Ulici Machiavelli predstavila kandidate za letošnje pokrajinske volitve. Na sliki so (z leve) Ivo Jevnikar, Zorko Harej, Martin Breclj, Joži Peterlin, Rafko Dolhar, Sergij Petaros in Darko Bradassi (foto D. Križmančič)

V Palace hotelu v Gorici so v četrtek, 13. maja, predstavili kandidatno listo Slovenske skupnosti za bližnje pokrajinske volitve. Na sliki (foto S. Reportage) so z desne: Damijan Terpin, Štefan Bukovec in Hadrijan Corsi

Ogorčenje zaradi odloka šolskega ministrstva

»Rim ne upošteva manjšinske specifik«

Slovenski dijaki so s protestnim zborovanjem dokazali svoje odločno nasprotovanje dekretu za združitev šol (foto S. Reportage)

Vse zamejstvo in še posebno Goriško je prejšnji teden zelo presenetila vest, ki je prišla iz Rima. Odlok šolskega ministrstva namreč slovensko učiteljske oziroma pedagoški licej Simon Gregorčič že s prihodnjim šolskim letom 1993/94 priključuje klasičnemu liceju Primož Trubar. Odlok spada v sklop tako imenovane racionalizacije šolskega sistema v Italiji, kar preprosto povedano pomeni, da se nekatere šole ukinejo ali pa združijo z drugimi. Odlok bo začel veljati takoj in bo tako pomenil za slovensko narod-

Brzjavka deželnega tajnika Ssk Jevnikarja

Slovenska skupnost je z brzjavko šolski ministrici Rosi Russo Jervolino odločno protestirala proti sklepu o priključitvi goriškega učiteljskega Simon Gregorčič klasičnemu liceju Primož Trubar. Deželni tajnik Ivo Jevnikar je poudaril, da gre za šoli povsem različne vrste, bistveno pa je vprašanje, da ima slovenska manjšina pravico do neokrnjenega, celovitega šolskega sistema. Poseg, kakršnega nakazujejo v Rimu, je povsem nerazumljiv in nesprejemljiv, zato bi ga morali preklicati.

Vest o združevanju šol v Gorici je tako zasenčila zadoščenje ob nedavni vesti iz Rima, da šolsko ministrstvo ne bo združilo tržaških srednjih šol Erjavca in Cankar ter Levstik in Kosovel, kot je to predlagalo tržaško šolsko skrbništvo. Slovenska skupnost je proti taki »racionalizaciji« večkrat protestirala, med drugim z daljšo spomenico ministrici Rosi Russo Jervolino 2. marca. Za pozitivno rešitev tržaškega problema se ji je tajnik Ssk Jevnikar zahvalil, pri tem pa poudaril, da je goriški primer podoben in bi torej terjal pravično rešitev.

no skupnost na Goriškem izgubo enega ravnateljstva, tajništva, dejansko izgubo ene šole.

Slovenski šolski sindikat je že pripravil pritožbo, ki so jo poslali v Rim, zanimivo pa je tudi, da je na goriškem šolskem skrbništvu veliko nezadovoljstva s tem odlokom. Vsi prizadeti predvsem ugotavljajo, da ta odlok rimskega šolskega ministrstva ne kaže nobene razumevanja za specifik šol s slovenskim učnim jezikom v Italiji in tudi za slovensko manjšino se ne zмени. Zaradi tega je slovenski šolski sindikat pripravil veliko stavko vseh slovenskih šol in tudi vrtcev, ki je bila v Gorici v četrtek, 13. maja. Dijaki obeh omenjenih šol pa so začeli s stavko že dan prej, ker so hoteli tako pokazati na nevarnost zapiranja in ukinitve slovenskih šol, ki lahko ogrozi vso slovensko skupnost v Italiji. Na svoje protestne letake so tudi zapisali, da se tako dejansko škoduje celotni slovenski manjšini v Italiji. Stavke so se udeležili vsi slovenski šolniki in tudi dijaki, ki so se zbrali pred slovenskim šolskim centrom v Gorici, kjer so prebrali protestno pismo, katerega so poslali vsem odgovornim v Italiji.

Pred množico dijakov je spregovoril vodja sindikata slovenskih šolnikov prof. Leopold Devetak, ki je predvsem poudaril, da je ravnanje ministrstva za šolstvo iz Rima nedopustno, saj ne upošteva nobene specifičnosti slovenske manjšine v Italiji in tudi bogate zgodovine učiteljskega Simon Gregorčič ne. Učiteljske s slovenskim jezikom je bilo namreč v Gorici ustanovljeno že pred prvo svetovno vojno in ima tako zelo dolgo in bogato tradicijo. Ministrski odlok, ki naj bi združil obe omenjeni šoli in tako dejansko ukinit učiteljske, ki bi postalo samo sekci-

ja slovenskega liceja Primož Trubar, pa ne upošteva tudi stanja slovenske manjšine v Italiji, za katero ne morejo veljati isti zakoni, kot veljajo za italijanske šole, ker bi se v tem primeru delala krivica že tako slabotni manjšini. Stavkajoči so v pismu vsem odgovornim tudi navedli še nekaj razlogov, ki zavračajo ministrski odlok o združevanju šol s slovenskim učnim jezikom, med katerimi tudi tega, da v vseh dosedanjih načrtih sploh ni bilo govora o takem početju, in tudi dejstvo, po katerem se šole s slovenskim učnim jezikom na Goriškem ne morejo obravnnavati drugače kot na Tržaškem, kjer je podoben poskus združevanja šol propadel.

Pred stavkajočimi je pismo prebral prof. Marjan Vončina. Po stavki je delegacija slovenskih šolnikov v sestavi profesorjev Ivana Sirka, Leopolda Devetaka in Marjana Vončine odšla h goriškemu pokrajinskemu šolskemu skrbniku, ki je protestno pismo sprejel in zatrdil, da se bo povezal z Rimom in skušal na vsak način preprečiti veljavo odloka. Skrb vzbujajoče dejstvo pa je, da se šolske

Stranka Slovenske skupnosti izraža globoko zaskrbljenost zaradi ukrepe Ministrstva za šolstvo o priključitvi slovenskega učiteljskega »Simon Gregorčič« klasičnemu liceju »Primož Trubar«.

Zaradi tega dogodka je nujno storiti vse za kar najučinkovitejši nastop manjšinskih predstavnikov pri odgovarjajočih oblasteh.

Slovenska skupnost Gorica

stavke v Gorici ni udeležil dejansko nihče od naših slovenskih politikov in tudi iz Trsta ni bilo nobene delegacije, ki bi tako goriškimi Slovincem izrazila svojo solidarnost. Sicer pa je stavkovni odbor napovedal, da se bo za obstoj učiteljskega Simon Gregorčič boril z vsemi sredstvi in napove-

Protest SSŠ

Deželno vodstvo Sindikata slovenske šole je v preteklih dneh poslalo v Rim pismo, ki ga je predstavnik slovenske šole v Vsedržavnem šolskem svetu (CNPI) ravnatelj Pino Pečenko naslovil na ministra za šolstvo Roso Russo Jervolino v zvezi z ministrskim odlokom za priključitev učiteljskega Simon Gregorčič v Gorici klasičnemu liceju Primož Trubar. Pismo so prejeli tudi sen. Bratina in južnotiroolski poslanec Widmann, minister za šolstvo Republike Slovenije ter pokrajinski in deželni šolski skrbnik. Prof. Pečenko med drugim poudarja, da ekonomski razlogi ne morejo opravičevati krčenja ene osnovnih človekovih pravic do šolanja v materinem jeziku, kar med drugim določa tudi ustava. Družba, ki je pripravljena priznavati pravice samo glede na število, pa je nedemokratična, saj pomeni, da se postavlja le na stran močnejšega.

duje za konec tega tedna tudi veliko javno tribuno na to temo, datum srečanja za sedaj še ni znan, je pa gotovo, da bo. V času, ko se Slovenci v Italiji dejansko borimo za svoj obstoj, bi odprava učiteljskega Simon Gregorčič v Gorici pomenila velikansko izgubo za vse slovensko življenje v Italiji in zato samo birokratski ukrepi iz šolskega ministrstva ne morejo biti zadosten razlog za tako početje. Vemo namreč, kako težko nam je kaj novega uvesti in kako težko pridemo do kake nove pravice za našo skupnost, zato ne smemo dovoliti, da nam ukinejo slovensko učiteljske v Gorici!

(jupa)

V okviru Opendskih glasbenih srečanj, ki jih prireja domače kulturno društvo Tabor, je bil v nedeljo, 16. t.m., v Prosvetnem domu na sporedu koncert štirih mladih glasbenikov. Igrali so Daniela Brussola (flavta), Irena Pahor (oboe), Peter Filipčič (čelo) in Riccardo Radiva (klavir). Kvartet je izvajal predvsem baročno glasbo.

Mobilizirati vse manjšinske dejavnike

Ob docela nevzdržnem ukrepu Ministrstva za šolstvo, ki želi v bistvu ukiniti slovensko učiteljske »Simon Gregorčič« v Gorici, velja pozvati našo javnost in njene uradne predstavnike k akciji in učinkovitemu odgovoru. Le takojšen skupen in odločen nastop vseh Slovencev v Italiji bo namreč ustrezno pojasnil oblastem, da so takšne zamisli popolnoma izven du-

ha novega časa, ki omogoča in zahteva ustrezno upoštevanje in obravnavanje vseh narodov ter s tem seveda tudi narodnostnih manjšin. Očitno bo pot v novo Evropo še dolga in težka, dokler pač ne bomo prav vsi ustvarili pogoje, da bo vsenarodna enakopravnost resnično zaživel.

Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa

Bogastvo istrskega glasbenega izročila

Ljubitelji ljudskih pesmi so imeli doslej bolj malo priložnosti, da bi se seznanili z glasbenim izročilom Istre, saj so le redke pesmi te pokrajine našle svoje mesto v raznih zbirkah. Marsikdo je bil verjetno zaradi tega prepričan, da sta koprsko Primorje in slovenski del Čičarije siromašna, kar zaveda ljudsko glasbo. Knjiga z naslovom »Predi, predi hči mojā«, ki je

Naslovnica knjige o istrskih ljudskih pesmih

pred meseci izšla pri koprski založbi Lipa, in ki so jo na Tržaškem predstavili pred nekaj meseci, pa dokazuje, da ni tako. Raziskovalec Dario Marušič je v tem delu zbral najznačilnejše ljudske pesmi severne Istre in jih opremil z notnim zapisom. Gre torej za pravo pesmarico, ki bo lahko prišla prav tudi našim zborom in glasbenim skupinam. Besedila so v slovenščini, italijanščini in hrvaščini, v treh jezikih pač, ki so se od nekdanj prepletali na tej svojevrstni istrski zemlji. Pesmi v italijanščini so opremljene tudi s slovenskim prevodom. Avtor je pod vsako besedilo napisal ime pevca, pa tudi kraj zapisa ter podatke o varijantah pesmi in splošne ugotovitve. Knjiga »Predi, predi hči mojā« je prijetno opremljena s posnetki Luciana Kleve iz njegovega fotografskega cikla »Istrska okna«. Pesmarico sta pred izidom pregledala strokovnjaka Mira Omerzel Terlep in Pavle Merku.

Sprememno besedo h knjigi in nekaj tehničnih podatkov o značilnostih pesmi severne Istre je napisal sam Dario Marušič, sestavil pa je tudi slovarček manj znanih narečnih izrazov. Zanimiva je njegova ugotovitev, da »jezik ljudske pesmi ni ne knjižni jezik ne čisto narečje; lahko bi ga označili kot ljudski knjižni jezik. Le-ta pa nam včasih povzroča nemalo težav, ko moramo npr. pesem, ki je prisotna na obeh straneh meje, označiti kot slovensko ali hrvaško. Glasbeno izročilo je praktično identično, istočasno pa administrativna meja ne pomeni tudi jezikovne razmejitev...«

»Lepa knjiga o življenju in ljubezni«

Pri verskem mesečniku iz Kopra »Ognjišče« so pred kratkim spet poslali na trg zelo lepo oblikovano in na pogled izredno privlačno knjižico z naslovom Na mali poti. Knjigo je napisala sveta Terezija deteta Jezusa in Liseuxa, katero je papež Pij X. imenoval največjo svetnico tega stoletja. Na zadnji strani lepega ovitka zvedemo, da knjiga daje »dragocene napotke za reševanje mnogih današnjih vprašanj. Vedno bolj namreč izkušamo, da nam proizvajalna in potrošniška družba ne more prinesiti pričakovane in zaželene sreče. Terezija uči, kako neomajno je mogoče zaupati v očetovsko dobroto Boga. Moč vere in trpljenje je prejela kot preizkus svoje ljubezni in ni obupala. Terezija kaže, da gola človeškost hitro pelje v malodušnost, če ne črpa iz Boga in ne vidi njega v sočloveku.«

Prepisal sem ta citat, ker je to vse, kar bralec v tej knjigi zve o sveti Tereziji iz Liseuxa in morda je v tem pomankljivost knjižice, ker bi vsaj kratka biografija lahko pripomogla k temu, da bi laik kaj več zvedel o njej. Po drugi strani pa je morda prav v tem čar takih knjig, ker prinašajo samo kratke misli velikih ljudi, ki nas tako očarajo, da smo potem sami prisiljeni brskati po njihovi življenjski poti in po drugem, kar so taki sveti ljudje napisali. V tej knjigi so namreč »samo drobci za vsakdanjo rabo«, če smem tako poimenovati imenitne misli, iskre duha in globoke vere, ki jih je točno toliko, kolikor je dni v letu. Za vsak dan ena torej in to kakšna! Ker pa sem sam tak, da moram knjigo takoj dobesedno »požreti«, sem jo res prebral v enem večeru, a ni šlo gladko, ker so misli in prebliski svete Terezije iz Liseuxa res takšne, da te dobesedno ustavijo in silijo k razmišljanju, premisleku nad dnem in tvojim tekanjem v tem nemogočem svetu, kjer ne najdeš več prostora niti zase, kaj šele za svojega bližnjega in za Boga. To je lepa knji-

ga o življenju in ljubezni, knjiga, ki se jo spleča imeti pri rokah in vsake toliko prebrati kakšno misel, iskrico svete Terezije. To so taki prebliski duha, ki so kot požirek hladne in čiste gorske vode v nemogočih avgustovskih soparnih dneh, ko je življenje tako prazno, da mu niti ne veš več namena. Pa naj potegnem na dan samo en tak biserček iz knjige Na mali poti svete Terezije iz Liseuxa, ki je v knjigi postavljena za 8. januar, izbral sem čisto naključno: »Nezaslišane praznine hrepenenja se ne da napolniti z bežnim prilizovanjem.« Lepo, ne?

Knjigo je v imenitno slovenščino spravil eden najboljših slovenskih prevajalcev, kar jih premore sedanji slovenski svet, profesor Janez Zupet (med njegovimi prevodi Pascalove Misli, Newman, deli Svetega pisma,

Ravnateljstvo nižje srednje šole
Fran Levstik na Proseku

vabi

na prireditve ob 20-letnici celodnevne pouka. Srečanje bo v soboto, 22. maja 1993, ob 20. uri v Kulturnem domu na Proseku. Nastopajo bivši in zdajšnji dijaki!

Visoka pesem itd.), ki res prevaja same težke in skorajda — domala neprevedljive reči in tako dokazuje, da resnično ne obstaja noben tekst, ki se ga ne bi dalo imenitno posloveniti. Ognjišču spet pohvala za izredno knjigo!

Jurij Paljk

Najnovejši Galeb

Med otroke je v teh majskih dneh prišla 9. letošnja številka mesečnika za osnovno in srednješolce Galeb, ki izhaja v Trstu. Tudi tokrat je v reviji veliko branja, predvsem pravljic in pesmic domačih avtorjev in znanih mladinskih piscev iz Slovenije. Galeb je tudi izredno lepo likovno opremljen, saj izhaja v barvah in ima med sodelavci tudi sposobne in nadarjene ilustratorje.

V reviji je tudi nekaj križank (ena med temi je nagradna), Berta Golob piše tokrat v svoji jezikovni rubriki o besedah, ki izvirajo iz »srca«, Damjan Ovsec pa o zgodovini boba, najstarejše znane stročnice. Branko Lakovič je prispeval nekaj novic o športu, na zadnjih straneh pa so objavljena prispevki naših osnovnošolcev. Naslovno stran Galeba krasi živobarvna pomladna risba Ane Tine Petkovšek šentjakobske osnovne šole.

Zadnja Primorska srečanja

V knjigarne je pred nedavnim prišla najnovejša številka revije za družboslovje in kulturo Primorska srečanja, ki izhaja v Idriji, Kopru in Novi Gorici in obravnava predvsem dogodke in zanimivosti iz severne Primorske, v zadnjem času pa kaže tudi zanimanje za zamejstvo. Odgovorni urednik revije je Andrej Malnič. V tej številki Primorskih srečanj velja predvsem omeniti uvodni članek Milana Gregoriča o »zakonu Boniver«, ki je v Istri povzročil pravi eksodus, saj po tem zakonu lahko Istrani italijanske narodnosti dobijo v Italiji dovoljenje za bivanje in druge olajšave. Jasno je, da se je v tem trenutku, ko na ozemlju bivše Jugoslavije še divja

vojna, marsikdo poslužil teh možnosti, tudi tisti, ki se doslej niso prištevali med pripadnike italijanske manjšine.

Zanimiv je tudi članek antropografa Želka Kumarja o slovenski narodnostni skupnosti na Koroškem. Avtor med drugim z optimizmom ugotavlja, da je naša manjšina v Avstriji bolj živa kot kdajkoli. Na straneh Primorskih srečanj, posvečenih leposlovju, je med drugim objavljena tudi novela tržaškega avtorja Dušana Jelinčiča, objavljena pa je tudi recenzija njegove zadnje knjige Biseri pod snegom. Rafko Dolhar pa poroča o knjigi Dipalja Ves ukovškega župnika Maria Gariupa.

Rebulov roman v italijanščini

Italijanski prevod Rebulovega romana V Sibilinem vetru so v petek, 14. maja, predstavili na sedežu kulturnega krožka Igo Gruden v Nabrežini. Večer je priredil Krožek 1991 in vabilu se je odzvalo lepo število poslušalcev. Prisotne sta v imenu prirediteljev pozdravila prof. Mariza Škerk in prof. Michele Gangale, o avtorju in njegovem delu pa je spregovoril Miran Košuta kot predstavnik Založništva tržaškega tiska, pri katerem je knjiga izšla. Delo je prevedla prof. Dio-

Pisatelj A. Rebula

mira Fabjan Bajc. Ob koncu srečanja je pred publiko, ki je z zanimanjem sledila izvajanjem govornikov, spregovoril tudi sam avtor, nekaj odlomkov iz romana V Sibilinem vetru pa sta v slovenščini in italijanščini podali Miranda Caharija in Patrizia Vascotto.

V torek, 18. t.m., so Rebulovo knjigo predstavili tudi v prostorih pokrajinskega muzeja na gradu v Gorici. Govorila sta prof. Tomaž Pavšič in prof. Fulvio Salimbeni.

Organizacija in kadri

Založba Moderna organizacija v Kranju spada med tiste uspešne slovenske založbe, ki sproti seznanjajo strokovno javnost z zanimivo strokovno literaturo. Poleg tega izdajajo tudi revijo Organizacija in kadri, ki je prva slovenska revija za organizacijska in kadrovska raziskovanja in prakso. Založba deluje v sestavi FOV – Fakultete za organizacijske vede v Kranju. Odgovorni urednik je dr. Peter Mikeln.

Tokrat bi na kratko predstavil le nekaj pomembnejših prispevkov v letošnji prvi dvojni številki. Glede na dejstvo, da se v Sloveniji trudimo za dvig kakovosti, je Janez Marolt napisal nekaj misli ob predstavitvi projekta nacionalnega programa kakovosti. Lahko rečemo, da je ta dvojna številka revije O + K posvečena največ problematiki kakovosti. Radovan Andrejčič spada med tiste avtoritete, ki so mednarodno priznani na področju kakovosti. Zato je zanimiv tudi njegov prispevek Management kakovosti, kjer je posebej podčrtal kakovost na nivoju poslovnih sistemov. Tudi Janez Marolt je znal v prispevku »Menedžerski sistem kakovosti« celovito prikazati pomembnost in koristnost systemskega pristopa s posebnim poudarkom na ISO standardih serije 9.000. Le-to je tudi grafično ilustriral in podal tabelarični pregled elementov menedžerskega sistema za kvaliteto sledečih standardov: ISO-9001, 9002 in 9003.

Evropska in mednarodna kompatibilnost Republike Slovenije na področjih preskušanja, certificiranja in akreditiranja je iz dneva v dan pomembnejša, zato se je Mitja Borko dotaknil neposrednih ciljev in problematike funkcije preskušanja in certificiranja pri zagotavljanju kakovosti izdelkov. Ne smemo pozabiti, da se ISO standardi iz dneva v dan bolj uveljavljajo. Tista podjetja, ki jih ne poznajo oziroma upoštevajo, bodo težko mednarodno sodelovala ali izvažala njihove proizvode in storitve na tuja tržišča. Projekt vzpostavitve

sistema preskušanja in certificiranja kakovosti v Sloveniji je temeljnega infrastrukturnega značaja, saj vzpostavlja podlage bodoče evropske in mednarodne kompatibilnosti Slovenije na področjih preskušanja in certificiranja (CE znak) industrijskih proizvodov.

Tudi Davorin Kralj je znal lepo orisati poslovanje z najvišjo kakovostjo, kar je dolžnost in obveznost top managementa. Lahko rečemo, da je inovacija upravljanja svojevrsten pogoj poslovanja z najvišjo kakovostjo. Tudi pri informacijskih sistemih je izrednega pomena kakovost. O tem je razmišljal v tej reviji Matjaž Kač in predstavil informacijski sistem kakovosti.

Glede na dejstvo, da je Slovenija poznana v tekstilni industriji, je ravno tako na tem področju izrednega pomena kakovost. Zato je o tem strokovno podal svoj prispevek Vladimir Torkar, kjer je posvetil veliko pozornost najrazličnejšim vrstam kontrole, kot je vhodna, tekoča, zaključna itd. V tej številki so sodelovali tudi drugi znani slovenski strokovnjaki, ki so se dotaknili strateškega upravljanja, vodenja, organiziranja, informiranja in drugih tem. Zanimiv pa je tudi prispevek prof. dr. Staneta Uhana o zapisu s strokovne ekskurzije Društva za vrednotenje dela Slovenije v Nemčiji.

prof. dr. Gabrijel Devetak

* * *

Običajno poletno središče Slovenske Vincencijeve konference bo letos v vasi Forni Avoltri, ne pa, kot sedaj dolga leta, v Comegliansu. Stavbo, kjer so zadnja leta v poletnih mesecih gostovali slovenski otroci s Tržaškega in Goriškega, so namreč zaprli zaradi nujnih popravil. Letovanje bo torej letos v vasi, ki leži le kakih 15 kilometrov od Comegliansa proti Sappadi. V Forni Avoltri bodo otroci imeli na razpolago stavbo osnovne šole s telovadnico in velikim dvoriščem. V kolonijo se lahko vpišejo otroci, stari od 5. do 16. leta. Kdor želi podrobnejše informacije, lahko pokliče na številke 0481/530924 za Goriško ali na 040/637250 in 43194 za Tržaško.

SRBSKI FAŠIZEM

Jeseni 1987 leta so se v Srbiji začele posebne gonje proti Albancem. V slovenskem tisku so te pojave začeli obravnavati šele spomladi 1989. (Prej se je o tem molčalo, oziroma prikazovalo kot »nekakšne demonstracije«, ki so bile povod zaradi gospodarskih problemov na tamkajšnjem ozemlju...) Tedaj so Srbi na svojih zborovanjih, ki so jih imenovali mitingi, glasno in jasno vzklkali: »Hočemo orožje!« Češ, da se »Albanci nesramno plodijo na njihovi zemlji«, kjer so njihove »svete srbske svetinje«. Novi val zborovanj ali srbskega mitingaštva se je povečal z Miloševićevim prihodom

AMBROŽ KODELJA

na oblast. Slovenski tisk se je v tem obdobju upal celo zapisati: »Zapažana je neka nova oblika fašizma, ki pa se bo postopno razblinila...«

O tem srbskem fašizmu ni težko pisati. Stara znana resnica je, da je Tito držal Jugoslavijo skupaj le s prisilo ali trdo roko. Isto so pred njim počeli srbski kralji. Razlika je bila samo v tem, da je Titova diktatura tiščala v kleščah zlasti srbski in hrvaški nacionalni čut, saj je z njemu lastno čistko vedno pometel vse, kar mu je tedaj bilo na poti, da ne bi oskrunili »bratstva i jedinstva jugoslovenskih narodov...« Te Titove čistke so se začele že leta 1946, ko je »mimogrede« izginil Hebrang. Mimogrede se je »umaknil« Koča Popović. Višek so dosegle v letih 1971/72, ko so bili odstranjeni Srbi: »Tepavec, Perovica in Nikezić.« Pri Hrvatih: »Dapčevićeva in Tripalo.« Pri Slovencih pa najvidnejši Kavčič. Pri Makedoncih se je to počenjal drugače, tam so umirali ali pa so bili na hitro upokojeni. (Verjetno se je to počenjal tudi zaradi dobrih soseskih odnosov z Bolgari, ki so jih Srbi vedno upo-

števali, tudi tedaj, ko so se stvari zasukale problematično).

Ob Kavčičevi odstavitvi se spominjam pogovora s tedanjim dopisnikom hamburškega Spiegla, ko mi je ob neki priliki mimogrede prišepnil: »V kolikor bi vam ostal Kavčič, bi lahko uresničil tisto, kar so Dubčku preprečili Rusi, ko so vdrli na Češko...« (Seveda ostaja odprto vprašanje, kaj bi dejansko lahko Kavčič izpeljal. Z nekaj več demokracije, v kolikor bi ta bila mogoča, bi lahko marsikaj preokrenil, čeprav ne smemo mimo slovenskih titoistov, ki so se tudi pod sedanjo oblastjo prečudovito pokameleontili!). Po štiridesetletni nacionalni zatrtosti je Srbija prva prispevala svoj delež k postitovski zmedi, kot radi imenujemo sedanje jugoslovanске razmere.

Začelo se je na Kosovu. V »srednjeveškem srcu Srbije«, tako imenujejo Srbi te kraje, se »Albanci prehitro plodijo«. Tam bo dokončno izgubljena srbska kri in s tem tudi srbska zemlja. Ob tem se spotaknem, kajti tu so vzroki za posilstva Albanc in Muslimank. Treba je poznati ozadje pri teh dejanjih. Tu ne gre za neki seksualizem, kot pri običajnih posilstvih, pač pa zlasti za mržnjo in sovraštvo, ker so Albanci številnejši od Srbov, na »njihovih svetih tleh«, neglede kje so za to vzroki. Lahko jih iščemo v islamskem pogledu na nataliteto ali v koranu, ki dopušča možu več zakonitih žena. Tako se je med Srbe vrgla »parola« in to je zagrabila »raja«, da je treba albanskemu ali muslimanskemu ozemlju dati nove Srbe, ki naj jih rodijo Albanke ali Muslimanke. To je bila priložnostna kost, ki jo je »raja« glodala in Milošević, ko je pospravil z nasprotniki, ni imel težke poti, da je prišel na oblast, saj so ga sprejeli kot novega Mesijo.

V letu 1989 so se začeli pojavljati previdni stavki (samo stavki!), v zelo zamotanih člankih, o srbskem fašizmu. Različno so ugi-bali, kako se bo razvijal. Eni so trdili, da se bo razblinil, drugi pa so bili malo bolj oprezní in so celo predvidevali, da bo »nečas-ten za častnega Srba« (Beograjski NIN.)

Danes prizna vsak trezni Srb in teh ni malo (!), da iz te srbske fašistologije ni več izhoda. Tudi če bo Srbija osamljena v kakršni koli karanteni, bo sedanji srbski fašizem ostal in bo novi povod za nove izbruhe, neglede kje, gotovo tam, kjer živijo Srbi. Od tu dalje pa se je že začela pisati nova zgodovina ne samo Balkana, pač pa tudi ostalega dela Evrope (vsaj Evrope!), kjerkoli so raztepeni Srbi.

Aktualnost Attemsovih »Slovenskih pridig«

Kot smo kratko že poročali, je bila 23. aprila letos v dvorani pokrajinskega muzeja na goriškem gradu predstavitev knjige z naslovom: Karel Michael Attems – Slovenske pridige. Knjigo je predstavila prof. Lojzka Bratuž, ki je besedila goriškega nadškofa za prvo objavo v slovenščini pripravila in opremila z znanstvenim komentarjem, poleg avtorice so na predstavitvi sodelovali še Breda Pogorelec, Luigi Tavano in Marko Kravos kot urednik založbe ZTT, ki je knjigo izdala.

Že na pogled lepa knjiga in izredno lepo tiskana je torej izšla pri tržaški slovenski založbi ZTT v sedaj že zelo

cenjeni knjižni zbirki Kulturna dediščina, katere urednik je Marko Kravos. Knjiga prinaša najprej predgovor prof. Breda Pogorelec iz Ljubljane, v katerem ta predvsem skrbno in razumljivo opiše čas in razmere, v katerih so nastajale pridige nadškofa Attemsa v slovenščini in seveda tudi njihov vsestranski pomen, tako jezikovni kot zgodovinski. Pogorelečeva opiše v predgovoru dejansko pomen vseh pridig, ki so nastale pred in po Attemsu, ki je živel v osemnajstem stoletju (1711-1774).

Sledi obširnejša in zelo razumljivo napisana študija prof. Lojzke Bratuž, ki nas dejansko uvede v Attem-

sov jezik in v boljše razumevanje njegovih pridig, katerih je ohranjenih v slovenščini skupno 61, od tega jih je lastoročno napisanih 45 in 16 Attemsovih pridig je prepisanih. Zelo važno je zgodovinsko dejstvo, ki nam pove, da se je nadškof Attems držal načel tridentinskega koncila (1545-1563), ki je predpisal, naj se vsaj del bogoslužja opravlja v domačem jeziku. Zato je Attems pridigal v petih jezikih: latinščini, slovenščini, italijanščini in v nemškem ter furlanskem jeziku. V vseh jezikih torej, ki so tedaj – v 18. stoletju – predstavljali večino prebi-

Jurij Paljk
IIIIB

Aktualnost Attemsovih...

◀■■■ ■
valstva v tedanji goriški nadškofiji. Za knjižno objavo je avtorica Lojzka Bratuž izbrala osemindvajset najbolj značilnih pridig, rokopisi so objavljeni v prepisu izvirnika in v delno posodobljenem slovenskem jeziku, sedem pridig je objavljenih v originalu. Bratuževa nadalje v študiji razlaga slogovno značilnosti Attemsovih pridig in potem tudi razglablja o tem, kdaj se je neslovenski plemič Attems sploh naučil slovenskega jezika, ker to iz njegovega življenjepisa ni razvidno, ve pa se, da je ob študiju nemščine in italijanščine kot otrok gotovo slišal tudi furlanščino in slovenščino. Bratuževa ugotavlja, da je Attems moral biti zelo nadarjen za jezike in tudi to, da se slovenščine gotovo ni učil šele takrat, ko je postal nadškof, ker bi bila sicer bolj papirnata in manj sveža in polna krajevnih izrazov, kot pa je v njegovih lepih pridigah, ki so namenjene predvsem preprostem tedanjemu človeku. Attems je pisal pogovorno slovenščino, ker je imel pač za dolžnost, da slovenskim vernikom pridiga v razumljivi slovenščini. Bratuževa konča svojo prijetno študijo o Attemsovih pridigah z napotki za branje pridig tega velikega goriškega nadškofa.

Nato v knjigi sledijo faksimile Attemsovih pridig, njegove slovenske

pridige in čisto na koncu krajši povzetek v italijanščini.

Ob taki knjigi se človek zamisli v sedanji čas in si reče, da zgodovina res ni učiteljica življenja, ker človeka res ni ničesar naučila. S tem mislim predvsem na sedanje pritiske na Slovence in slovenski jezik, katerega se takratnemu plemiču in visokemu dostojanstveniku Attems ni zdelo nevedno študirati, ampak se je zavedal njegovega pomena za Slovence. Predvsem pa je knjiga pridig nadškofa Attems lepo in prijetno branje, ki nam zares pomaga razumeti naše slovenske korenine in nas še prepričuje v to, da smo nanje lahko ponosni. Poleg vsega pa ima človek ob prebiranju te knjige še veliko zadovoljstvo, ko opazi, kako se je slovenščina od takrat spremenila in koliko je v našem narečju še ostalo tistega, o katerem je Attems v svojih knjigah pisal.

Člani športnega društva Grmada iz Cerovelj so v nedeljo, 16. t.m., pripravili lepo doživetje za ljubitelje naravnih kraških lepot, saj so opremili in razsvetlili notranost Pejca na Grmadi. Jama je bila na ogled ves dan. Pobuda je naletela na zanimanje obiskovalcev, saj je Pejca zanimiva ne samo z geološkega, ampak tudi iz zgodovinskega vidika. V času prve svetovne vojne je v njej delovala velika podzemna bolnišnica.

Konec prejšnjega tedna je obiskalo Rim nad dva tisoč vernikov iz vseh štirih škofij v deželi Furlaniji Julijski krajini. S tem so se verniki predvsem zahvalili svetemu očetu za njegov lanski pastirski obisk. Romarje je v soboto, 14. t.m., sprejel papež Janez Pavel II. Med romarji je bila tudi večja skupina slovenskih vernikov.

Klub prijateljstva vabi v četrtek, 3. junija, na zanimiv izlet po Istri

»Po poti učencev sv. Cirila in Metoda«
(Roč, Hun, Draguč)

Vpisovanje pri Fortunatu, Ul. Paganini 2, Trst.

Zdravnik svetuje

Znamenja hepatitisa vrste A

Od okužbe do prvih znamenj mine približno 15 do 30 dni. Najprej se pojavi utrujenost, slabost, pomanjkanje teka, težave z želodcem in črevesjem. Nato v mnogih primerih nastopi zlatenica. Koža porumeni, nastopi srbenje, blato postane sivo, voda temno rjava. Po približno šestih tednih zlatenica začne bledeti in bolnik po-

Dr. EDI KOŠUTA

stopno okreva. Vsekakor mora do zdravnika in v bolnico, kjer mu bodo nudili primerno pomoč. Bolnik mora počivati, hrana mora vsebovati predvsem škrob oz. sladkorje iz beljakovine. Strogo so prepovedane vse strupene snovi, kot npr. alkohol, cvrta hrana in razni mesnati izdelki itd.

Obolele za hepatitisom A je treba čimprej odkriti, jih izolirati in paziti na čistočo v njihovi neposredni bližini. Predvsem nosečnicam, ki še niso imele hepatitisa A, odsvetujem, da zahajajo v kraje, kjer ta bolezen razsaja. Kdor je kdaj zbolel za hepatitisom A ima trajno imunsko odzivnost proti tej bolezni. To pomeni, da se ne okuži več s tem virosom, če pride zopet v stik z njim. Okuži pa se lahko z ostalimi vrstami hepatitisa.

V Zgoniku bo konec meseca (od 28. do 30. maja) tradicionalna občinska razstava vin. Ocenjevalna komisija je letos prepustila na razstavo 9 vzorcev belega in 6 vzorcev terana.

NOVICE

Kot vsako leto se bodo tudi letos zvrstile zaključne akademije gojencev Glasbene matice Marij Kogoj iz Trsta. Prvi nastop je bil v sredo, 19. t.m., drugi bo na vrsti v petek, 21. t.m., tretji v sredo, 26. t.m., četrti v petek, 28. t.m., peti pa v sredo, 2. junija. Vsi koncerti bodo v avditoriju muzeja Revoltella (vhod v Ulici Cadorna).

Vsak petek popoldne bodo odslej v Catterinijevi ulici in istoimenskem trgu v Gorici postavili stojnice z raznovrstnim blagom. Uradno so to pobudo pozdravili v petek, 14. maja, kjer so goriški politični in gospodarski predstavniki predvsem poudarili pomen tega dejanja, predvsem z zapolitvenega vidika.

V Trstu je bila pred 40 leti ustanovljena taborniška organizacija Belih galebov. Za počastitev te obletnice pripravljajo taborniki vrsto pobud, od izida pesmarice ter raznih srečanj do taborjenja, ki bo od 29. julija do 1. avgusta letos pri Kal-Koritnici pri Bovcu, kjer se bodo srečali vsi sedanji in bivši člani. Rok za prijavo zapade konec junija.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Janko Jež

Giani Stuparich

(12) Ob stoletnici njegovega rojstva (1891-1991)

Z novim vekom se je po silovitem prerivanju raznih političnih silnic pojavila današnja politična slika evropske stvarnosti z oblikovanjem velikih državnih skupnosti. Tega razvoja je bila deležna tudi Italija, ki je ob koncu preteklega stoletja z drugo prerodno vojno pod vodstvom Piemonta in dinastije Savoja dosegla svoje zedinjenje. Ta razvoj italijanskega zedinjenja pa ni bil enostaven. Oviral ga je avstrijski kolos, ki je bil trdno zasidran na italijanskih tleh in preprečeval uspevanje revolucionarne svobodnjaške misli na severu Italije, ki je bila skoraj v celoti kot avstrijska posest Lombardo Veneto sestavni del avstrijskega cesarstva, ki je neposredno mejilo na kraljevino Piemont.

EVROPSKO PRERODITVENO GIBANJE LETA 1848

Leta 1848 je evropsko preroditveno gibanje zajelo tudi Italijo. Italijanski rodoljubi so si bili brez razlike enotni v osnovi zamisli, da je prišel čas za doseg zedinjenja Italije. Niso pa bili enotni glede poti, ki jo je bilo treba ubrati za doseg tega smotra. Giuseppe Mazzini, ustanovitelj in vodja Mlade Italije, je bil za republiko. Piemontski duhovnik Vincenzo Gioberti si je predstavljal zedinjeno Italijo kot zvezo italijanskih vladavin pod papeževim vodstvom. Camillo Benso Cavour, ki je bil predsednik piemontske vlade, pa se je zavzemal za monarhijo pod vodstvom savojske dinastije. Vse te tri vodilne politične skupine so bile torej soglasne edino v tem, da je treba za doseg zedinjenja najprej pregnati Avstrijce iz Italije. Ko so se pogajali glede sklepa, da bi to dosegli v znamenju soglasja in enotnosti, je piemontski kralj Carlo Alberto postavil močno hipoteko na nadaljnji razvoj dogodkov z izjavo: *L'Italia farà da sé*. Italijani naj bi se seveda združili pod njegovim vodstvom. S

tem je postal politični vodja italijanskega zedinjevanja. Njegovi pristaši so se imenovali albertisti. Med njimi izstopajo Massimo D'Azeglio, že omenjeni Vincenzo Gioberti, Giambattista Vico, Cesare Balbo in Ludovico Muratori. Giuseppe Mazzini se je kot republikanec od njih oddaljil, čeprav je ohranil velik vpliv med mladino. Zato so ga albertisti preganjali.

Giuseppe Garibaldi, ki so ga albertisti prav tako preganjali, je bil dejansko orodje v službi Carla Alberta in Camilla Cavourja. Imel je nalogo, da s podporo angleške zunanje politike, ki je Carla Alberta dosledno podpirala, stre protipiemontsko in protisavojsko razpoloženje ostalih vladavin v Italiji, ki je nadvojvode Leopolda II. v Toskani, neapelskega kralja Ferdinanda II. Burbonskega in papeža Pija XI. kot poglavarja cerkvene države. Manjše kneževine so bile v glavnem vse pod vplivom toskanskega nadvojvode Leopolda II.

Ob nastopu februarke revolucije leta 1848 v Evropi je nevzdržni svobodnjaški val zajel tudi vso Italijo. Z zmago svobodnjakov so v Italiji vzbrstele omenjene ustavne svoboščine, ki so bile širokogrudnejše v Piemontu, Toskani in v Cerkvni državi. Carlo Alberto se je odločno postavil na čelo držav, ki jim je bilo osnovno vodilo borba proti Avstriji. Albertisti pa so na tihem še vedno upali, da se Avstrija ne bo upirala italijanskemu zedinjenju. Zato je Cesare Balbo, verjetno po sugestiji Carla Alberta, zapisal v svojem delu *Le speranze d'Italia*, da je bilo italijansko stremljenje po državnem zedinjevanju deležno stalnih razočaranj, ker še ni nastopila ugodna priložnost za njegovo uresničevanje. Ta ugodna priložnost bi lahko privedla do sporazuma, če bi si ta z namenom, da si zavaruje ekspanzijo in nadvlado na Balkanu, želela imeti na svoji strani prijateljsko naklonjeno državo, to je Italijo. V takem primeru bi Avstrija brez skrbi za južne meje svojega cesarstva izpraznila deželo Lombardo Veneto, zaključuje Balbo. Nadaljnji zgodovinski potek pa je dokazal, da stvar ni bila tako enostavna. (dalje)